

**№ 2 (38)
2015**

Меншік иесі және баспагер:

«Қазақстан Республикасының
Заңнама институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады

Журналдың материалдары
www.iz.adilet.gov.kz сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:

Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили

Редакциялық алқа:

Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
С.Ф. Бычкова
Д. Досмырза
Е.А. Дүйсенов
И.Қ. Елеусізова
А.Д. Жүсіпов
Д.Ж. Игембаев
А.К. Канатов
Т.Е. Қаудыров
Ж.О. Құлжабаева
Ш.Р. Мырзаева
С.М. Рахметов
А.Ж. Сағидан
Ә.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор қ., 8 үй
тел: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.iz.adilet.gov.kz

Қазақстан Республикасы Заңнама Институтының Жаршысы

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ

Қазақстан Республикасының Әділет министрі
Б.М. ИМАШЕВТЫҢ 2015 жылғы 13 мамырдағы Парламент
Мәжілісінің жалпы отырысында «Жеке детективтік қызмет
туралы» Заң жобасы бойынша сөйлеген сөзі 7

Қазақстан Республикасының Әділет министрі Б. ИМАШЕВ-
ТЫҢ «Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше-мемлекеттер-
дің құқық үстемдігі идеясы» атты ғылыми-практикалық
конференцияда сөйлеген сөзі (Ресей, Санкт-Петербург қ.,
2015 жылғы 26 мамыр) 10

2015 жылғы 15 мамырда «Қазақстан Республикасы
салалық заңнамасы дамуының конституциялық негіздері»
тақырыбында Н.А.Шәйкеновті еске алуға арналған
(«Шәйкенов оқулары») халықаралық ғылыми-практикалық
конференцияда Қазақстан Республикасы Әділет министрінің
орынбасары З.Х. БАЙМОЛДИНАНЫҢ алғы сөзі. 13

Конституциялық және әкімшілік құқық 15

М.А. СӨРСЕМБАЕВ Алматы қаласындағы төтенше жағдай-
лар тәуекелін қаржылық құралдар мен заңнамалар арқылы
төмендету 15

Ж.А. ХАМЗИНА, Е.А. БӨРІБАЕВ, А.Т. ЕРМЕКОВ Әлеуметтік
қарым-қатынастарды конституциялық-құқықтық реттеу 22

З.К. АЮПОВА, Д.Ө. ҚҰСАЙЫНОВ Өзін-өзі билеуге орай
«ұлт құқығы» мен «халықтар құқығы» ұғымдарын теориялық-
құқықтық талдау 30

М.И. ЖҰМАҒҰЛОВ Қазақстан Республикасының әкімшілік
сот ісін жүргізу туралы кодекс жобасын әзірлеу жолында:
әкімшілік сот ісін жүргізу саласында сыбайлас жемқорлық
профилактикасы..... 36

Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы 43

И.Қ. ЕЛЕУСІЗОВА, Д.М. ҚАЛКЕНОВА Мүлікті меншікке
беру шарттарының жекелеген түрлері ретінде айырбас және
сыйға тарту шарттарын құқықтық реттеудің кейбір мәселелері 43

Ж.О. ТІЛЕМБАЕВА Ресей мен Қазақстандағы балаларды
қолдау саласындағы жағдайды талдау: проблемалар және
стратегия..... 48

Е.Н. НҮРҒАЛИЕВА, М.Х. ХАСЕНОВ Қазақстан Респуб-
ликасындағы еңбек қатынастарын ырықтандырудың құқық-
тық мәселелері 56

Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу 64

А.Н. АХПАНОВ, А.О. БАЛҒЫНТАЕВ Қылмыстық процестік келісімді құқықтық реттеудің олқылықтары	64
Р.А. ОРСАЕВА Кәмелетке жасы толмағандардың құқық бұзушылықтарының алдын-алуда отбасының алатын орны (қылмыстық-құқықтық және криминологиялық сипаттама)	68
В.Н. ЖАМУЛДИНОВ Қазақстан Республикасы, Ресей Федерациясы және Герман Федеративтік Республикасы заңнамасы бойынша кәмелетке толмағандардың қылмыстық жауаптылығы ..	75
А.Ш. АККУЛЕВ Қазақстан Республикасының жаңа Қылмыстық-атқару кодексіндегі бостандықтан айыру орындарының атауын өзгерту мәселелері	79

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану 83

Э.Н. НАГОРНАЯ, Т.Н. ЗАЦЕПИНА (Минск қ.) Сот актілерін орындау кезінде ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің келісімдері мен ұлттық заңнаманы сәйкестендірудің маңызы (ТМД Экономикалық Сотының құқық қолдану практикасының мысалдарында)	83
А.Ж. САҒИДАН, М.Е. ЖҰМАБАЕВА Шет елдерде автономды мемлекеттік қызметтің жұмысын ұйымдастыру.....	93
Ж.И. ИБРАГИМОВ Заң жобаларына сараптама жүргізудің құқықтық реттелуі	99

Құқықтық мониторинг 105

Т.С. САФАРОВА Құқықтық саясаттың кейбір теориялық мәселелері: Қазақстан Республикасы және шетелдік тәжірибе	105
А.К. ҚАНАТОВ, Е.М. ЕЛУБАЙ Қылмыстық-құқық сипаттағы қоғамдық қауіпсіздік (жаңа енгізілім мониторингі)	110
А.Д. ЖҮСПОВ Салық органдарының және олардың лауазымды адамдарының келтірген залалын өтеу ерекшеліктері	118
З.Ғ. ҚАЗИЕВ Қазақстан Республикасында құқықтық мониторингі жетілдірудің кейбір мәселелері	123

Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен 127

М.А. АЙЫМБЕТОВ Терминдердің заң лексикасымен және стилімен үйлесімі	127
Б.А. ШОЛАН, М.Б. АСЫЛБАЕВ Заңнама мәтінінде терминдер мен сөз тіркестерін нақты әрі дәлме-дәл қолданудың шарттары	131

Шетелдік тәжірибе 136

Р.В. КИМЛЫК (Ирпень қ., Киев облысы) The special status of minors subject of administrative responsibility (Әкімшілік жауаптылық субъектісі болып табылатын кәмелетке толмаған-дардың ерекше мәртебесі)	136
Н.В. КИМЛЫК (Ирпень қ., Киев облысы) Criminalistic methods of investigating crimes, which are related to corruption (Сыбайлас жемқорлыққа байланысты қылмыстарды тергеудің криминалистикалық әдістемесі)	142
Н.А. ЖЕРЖ (Ирпень қ., Киев облысы) Application of forensic psychological portraits in investigating specific types of crime (Қылмыстардың жекелеген түрлерін тергеу барысында психологиялық-криминалистикалық портрет әдісін қолдану)	147

Жас ғалым мінбері 153

С.К. КҮМІСБЕКОВ Девиантты мінез-құлық ұғымы туралы	153
К.Р. ТҮСІПБЕКОВ Қылмыстық істер бойынша дәлелдеу процесіндегі жедел іздестіру қызметінің нәтижелерін пайдаланудың кейбір аспектілері	160
А.З. АМАНҒАЛИЕВА Факторинг қатынастарын реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасы	164
Ж.А. МАМИТОВА Бюджеттік қаражатты мақсатсыз пайдаланудың криминализациялануы туралы	172

Е.А. ОМАРОВ Қазақстанда қылмысқа қарсы күресте өзара көмек көрсету институтының пайда болуының алғышарттары	176
М.Н. АБИЛОВА Халықаралық жеке құқықтағы заңды айналып өтуге тыйым салатын норманың мәні туралы мәселеге	182
Д.Ж. СМАҒҰЛОВА Ғарышта қару-жаракты орналастырғаны үшін халықаралық-құқықтық жауапкершілік	188
А.Ж. САДЫҚОВ Квазимемлекеттік сектор қызметі саласындағы халықаралық тәжірибе...	192
Б.Н. БЕЙСЕНАЛИЕВ Жеке адамға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жекелеген түрлері үшін жауапкершілік мәселелері бойынша шетелдік заңнаманы талдау	196
<i>Ақпараттық хабарламалар</i>	202
2015 ж. 15 мамырда Астана қ. өткізілген «Қазақстан Республикасы салалық заңнамасы дамуының конституциялық негіздері» атты Н.А. Шәйкеновты еске алуға арналған («Шәйкенов оқулары») халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама	202
<i>Н.А. Шәйкеновтің максималары мен афоризмдері</i>	205

**№ 2 (38)
2015**

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала
размещаются на сайте
www.iz.adilet.gov.kz

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:
Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчашвили

Редакционная коллегия:
Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
С.Ф. Бычкова
Д. Досмырза
Е.А. Дюсенов
И.К. Елеусизова
А.Д. Жусупов
Д.Ж. Игембаев
А.К. Канатов
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Кулжабаева
Ш.Р. Мырзаева
С.М. Рахметов
А.Ж. Сагидан
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
Т.С. Сафарова

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:
Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.iz.adilet.gov.kz

Вестник Института Законодательства Республики Казахстан научно-правовой журнал

СОДЕРЖАНИЕ

Выступление Министра юстиции Республики Казахстан Б.М. ИМАШЕВА на пленарном заседании Мажилиса Парламента 13 мая 2015 года по рассмотрению проекта Закона «О частной детективной деятельности»	7
Выступление Министра юстиции Республики Казахстан Б.М. ИМАШЕВА на научно-практической конференции «Идея верховенства права в государствах-членах Шанхайской организации сотрудничества» (26 мая 2015 г., г. Санкт-Петербург, Россия)	10
Приветственное слово заместителя Министра юстиции Республики Казахстан БАЙМОЛДИНОЙ З.Х. на международной научно-практической конференции «Конституционные основы развития отраслевого законодательства Республики Казахстан», посвященной памяти Н.А. Шайкенова («Шайкеновские чтения») 15 мая 2015 года.	13
Конституционное и административное право	15
М.А. САРСЕМБАЕВ Снизить риски чрезвычайных ситуаций в городе Алматы посредством финансов и законов	15
Ж.А. ХАМЗИНА, Е.А. БУРИБАЕВ, А.Т. ЕРМЕКОВ Конституционно-правовое регулирование социальных отношений ..	22
З.К. АЮПОВА, Д.У. КУСАИНОВ Теоретико-правовой анализ понятий «право наций» и «право народов» на самоопределение	30
М.И. ЖУМАГУЛОВ На пути формирования проекта Кодекса Республики Казахстан об административном судопроизводстве: профилактика коррупции в области административного судопроизводства.....	36
Гражданское и гражданско-процессуальное право	43
И.К. ЕЛЕУСИЗОВА, Д.М. КАЛКЕНОВА Некоторые проблемы правового регулирования договоров мены и дарения как отдельных видов договоров по передаче имущества в собственность	43
Ж.У. ТЛЕМБАЕВА Анализ ситуации в сфере алиментов на детей в России и Казахстане: проблемы и стратегия	48
Е.Н. НУРГАЛИЕВА, М.Х. ХАСЕНОВ Правовые вопросы либерализации трудовых отношений в Республике Казахстан	56

Уголовное право и уголовный процесс	64
А.Н. АХПАНОВ, А.О. БАЛГЫНТАЕВ Пробелы правового регулирования уголовно-процессуального соглашения	64
Р.А. ОРСАЕВА Роль семьи в предупреждении правонарушений несовершеннолетних (уголовно-правовая и криминологическая характеристика)	68
В.Н. ЖАМУЛДИНОВ Уголовная ответственность несовершеннолетних по законодательству Республики Казахстан, Российской Федерации и Федеративной Республики Германии	75
А.Ш. АККУЛЕВ Вопросы наименования мест лишения свободы по новому Уголовно-исполнительному кодексу Республики Казахстан	79
Международное право и сравнительное правоведение	83
Э.Н. НАГОРНАЯ, Т.Н. ЗАЦЕПИНА (г. Минск) Значение соотношения соглашений государств-участников СНГ и национального законодательства при исполнении судебных актов (на примерах правоприменительной практики Экономического Суда СНГ)	83
А.Ж. САГИДАН, М.Е. ЖУМАБАЕВА Организация деятельности автономной государственной службы в зарубежных странах	93
Ж.И. ИБРАГИМОВ Правовое регулирование проведения экспертизы законопроектов	99
Правовой мониторинг	105
Т.С. САФАРОВА Некоторые теоретические вопросы правовой политики: Республика Казахстан и зарубежный опыт	105
А.К. КАНАТОВ, Е.М. ЕЛУБАЙ Общественная безопасность в уголовно-правовой оболочке (мониторинг нововведений)	110
А.Д. ЖУСУПОВ Особенности возмещения вреда, причиненного налоговыми органами и их должностными лицами	118
З.Г. КАЗИЕВ Некоторые вопросы совершенствования правового мониторинга в Республике Казахстан	123
Из практики законотворчества на государственном языке	127
М.А. АЙЫМБЕТОВ Гармонизация терминов в аспекте законодательной лексики и стилистики	127
Б.А. ШОЛАН, М.Б. АСЫЛБАЕВ Условия точного применения терминов и словосочетаний в законодательстве	131
Зарубежный опыт	136
Р.В. КИМЛЫК (г. Ирпень Киевская обл.) The special status of minors subject of administrative responsibility (Особый статус несовершеннолетних субъекта административной ответственности)	136
Н.В. КИМЛЫК (г. Ирпень Киевская обл.) Criminalistic methods of investigating crimes, which are related to corruption (Криминалистическая методика расследования преступлений, связанных с коррупцией)	142
Н.А. ЖЕРЖ (г. Ирпень Киевская обл.) Application of forensic psychological portraits in investigating specific types of crime (Применение метода психолого-криминалистического портрета при расследовании отдельных видов преступлений).....	147
Трибуна молодого ученого	153
С.К. КУМИСБЕКОВ О понятии девиантного поведения	153
К.Р. ТУСУПБЕКОВ Некоторые аспекты использования результатов оперативно-розыскной деятельности в процессе доказывания по уголовным делам	160
А.З. АМАНГАЛИЕВА Законодательство Республики Казахстан, регулирующее факторинговые отношения	164

Ж.А. МАМИТОВА О криминализации нецелевого использования бюджетных средств	172
Е.А. ОМАРОВ Предпосылки зарождения института взаимопомощи в борьбе с преступностью в Казахстане	176
М.Н. АБИЛОВА К вопросу о значении нормы, запрещающей обход закона в международном частном праве	182
Д.Ж. СМАГУЛОВА Международно-правовая ответственность за размещение оружия в космосе	188
А.Ж. САДЫКОВ Зарубежный опыт в сфере деятельности квазигосударственного сектора...	192
Б.Н. БЕЙСЕНАЛИЕВ Анализ зарубежного законодательства в вопросах ответственности за отдельные виды уголовных правонарушений против личности	196
Информационные сообщения	202
Информационное сообщение о международной научно-практической конференции «Конституционные основы развития отраслевого законодательства Республики Казахстан», посвященной памяти Н.А. Шайкенова («Шайкеновские чтения»), г. Астана, 15 мая 2015 года	202
Максимы и афоризмы Н.А. Шайкенова	205

Ақпанов Арыстан Нөкешұлы,
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университетінің қылмыстық-құқықтық пәндер
кафедрасының профессоры,
заң ғылымдарының докторы, профессор,
Қазақстан Республикасының
Ішкі істер министрлігінің
еңбегі сіңген қызметкері

Балғынтаев Әсет Оралғазыұлы,
Л.Н. Гумилев атындағы
Еуразия ұлттық университетінің
қылмыстық-құқықтық пәндер кафедрасының
аға оқытушысы, PhD доктор

ҚЫЛМЫСТЫҚ ПРОЦЕСТІК КЕЛІСІМДІ ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУДІҢ ОЛҚЫЛЫҚТАРЫ

Қазақстанның реформаланған қылмыстық іс жүргізу заңының басым бағыттарының бірі ретінде адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғау принциптеріне негізделген қылмыстық іс бойынша іс жүргізуді жеңілдету мен жеделдету табылды.

Осы мақсатта 1 қаңтар 2015 жылы заңды күшіне енген жаңа Қазақстан Республикасының қылмыстық және қылмыстық іс жүргізу кодекстерінде бекітілген іс жүргізу келісім институтын ерекше атауға болады.

Аталған институтты заңнамалық дамыту қылмыстық іс жүргізу құқығын жетілдірудің негізгі бағыттарының бірі ретінде 2010 – 2020 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының құқықтық саясат Тұжырымдамасында бекітілді [1].

Осыған байланысты аталған мақаланы біз, осы институттың бірқатар мәселелеріне тоқталып кеткенді жөн көрдік.

Іс жүргізу келісім институты қылмыстық іс жүргізу кодексінде 2 нысанда жасалады екен. Бірінші – кінәні мойындау туралы мәміле және екіншісі – ынтымақтастық туралы келісім [2].

Бірінші түрі - сезікті, айыпталушымен мәміле жасау негізінде қылмыстарды тергеу мен сотта қарауды жеңілдетуге бағытталса, екіншісі – аса ауыр қоғам мен мемлекетке қауіп төндіретін қылмыстарды ашу мен тергеу мақсатында жасалады.

Жалпы, заң шығарушымен процессуалдық нысанды дифференциациялауда әрқашанда қылмыстық іс бойынша қатысушылардың құқықтары мен бостандықтарын мүмкіндігінше максималды түрде қамтамасыз ету тиіс.

Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу кодексі бойынша қылмыстық іс бойынша сотқа дейінгі тергеу аяқталған кезде тергеушіге сезікті мен оның қорғаушысын, жәбірленуші мен азаматтық талапкер, азаматтық жауапкер мен олардың өкілдерін қылмыстық іс материалдарымен таныстырып, ол туралы хаттама жасауды көздейтін нормалар бар (37-тарау. Тергеу әрекеттерін жүргізудің аяқталғаны туралы хабарлау және қылмыстық процеске қатысушыларды қылмыстық істің материалдарымен таныстыру).

Жаңа кодекс нормаларын талдау кезінде қылмыстық іс материалдарымен таныстыру процедурасы іс жүргізушілік келісім жасауды реттейтін кодекс нормаларында заң шығарушының назарынан тыс қалғандығын аңғартады.

Мысалы, кінәні мойындау туралы мәміле жасағаннан кейін тергеу мен іс жүргізушілік әрекеттерді жүргізу қажет етілмейтін болса, тергеу аяқталған болып прокурор айыптау актісін жасамай, жасалған мәмілені дереу сотқа жібереді. Біздің ойымызша, қылмыстық процесті жеделдету мен жеңілдету аясында сезікті,

айыпталушыны қылмыстық іс материалдарымен таныстыруды көздемеудің дұрыстығы күмән тудыртады.

Қылмыстық іс жүргізуге қатысушы сезікті, жәбірленуші, азаматтық талапкер мен жауапкерді қылмыстық іс материалдарымен таныстырмау келесідей олардың құқықтарының шектелуіне алып келуі мүмкін:

- іс жүргізушілік келісімді жасау кезінде тараптардың сот төрелігіне қол жетімділігі шектелінеді;
- сезіктінің қорғану құқығы шектелінеді;
- жәбірленушінің қорғану құқығы шектелінеді;
- іс материалдарымен танысу барысында өтініштер берілуі мүмкін, олар қараусыз қалады;
- іс материалдарымен таныстыруды көздемеу, іс жүргізушілік келісімді енгізу арқылы қылмыстық іс бойынша іс жүргізуді сырттай өндіріске айналдыруға жол беруге болмайды деген пікірдеміз.

Тиісінше, іс жүргізушілік келісімнің екі нысаны бар екендігін ескере отырып, оларды жасаудың тәртібін реттейтін нормаларға тараптардың іс материалдарымен таныстыру туралы процедураны көздеу қажет. Ол үшін іс жүргізушілік келісім процедурасында сезікті, айыпталушының, жәбірленушінің қылмыстық іс материалдарымен танысуды көздейтін қылмыстық іс жүргізу кодексінің тиісті нормасына (37-тараудың нормаларына) сілтеме жасау арқылы 617, 621-баптардың нормаларында ереже көздеу қажет.

Ескеріп өту керек, Ресей Федерациясының қылмыстық іс жүргізу кодексінде сотқа дейінгі ынтымақтастық туралы келісімді реттейтін нормаларда айыпталушы, жәбірленушіні қылмыстық іс материалдарымен таныстыруды реттейтін тарауға сілтеме жасау арқылы бұл тәртіпті міндетті еткен [3].

Сонымен қатар, сезікті мен жәбірленушіні қылмыстық іс материалдарымен таныстыру заңнамалық көрініс табатын болса, келесідей мән-жайларды міндетті түрде ескеру қажет:

1) кінәні мойындау туралы мәміле бойынша жәбірленушіні қылмыстық іс материалдарымен толық түрде таныстыруға болады, ынтымақтастық туралы келісім аясында жәбірленушіні осы келісімді қоспаған бөлігінде қылмыстық іс материалдарымен таныстырылу мүмкіндігін ескеру;

2) сезікті, айыпталушы кінәні мойындау туралы мәміле мен ынтымақтастық туралы келісім кезінде толығымен қылмыстық іс

материалдарымен таныса алады.

Мұндай талаптарды орнату іс жүргізушілік келісім барысында жәбірленушінің келісімін ескерілетіндігіне немесе ескерілмейтіндігіне байланысты. Сондай-ақ, мұндай келісімдер жасауда құпиялықты қамтамасыз ету себептерімен айқындалады.

Кінәні мойындау туралы мәміле мен ынтымақтастық туралы келісім аясында сезікті, айыпталушы мен оның қорғаушысын қылмыстық іс материалдарымен таныстыру тергеудің жағдайымен байланысты сезікті, айыпталушының белгілі-бір себептерімен іс жүргізушілік келісім жасаудан бас тартатын болса, бұл оны жалпы тәртіп бойынша өзінің құқықтарын қорғауда ықпал етеді.

Іс жүргізушілік келісімнің ынтымақтастық туралы келісім нысанында қарастыруды қажет ететін бір мәселе, ол сезікті, айыпталушымен сотталушының тергеумен ынтымақтастық туралы келісім жасағаннан кейін, осы келісімнің нысанасы болып табылатын қылмыстарды ашу мен тергеу жүргізіліп сезіктілер анықталып, бірақта объективті себептермен (сезікті, айыпталушы немесе сотталушының қайтыс болуы және т.б.) айыптау үкімі шықпай қалған жағдайда ынтымақтастық жасаған тұлғаға қатысты қылмыстық іс пен оның берген дәлелдемелік маңызы бар ақпараттарының тағдыры не болатыны белгісіз.

Бұл жағдайда біздің пікір бойынша сезікті, айыпталушы немесе сотталушы ынтымақтастық туралы келісімде көрсетілген барлық шарттарды орындап, басқа қылмыстарды ашуға бағытталған айғақтар берді, осыған байланысты айыптау тарабы да өзінің келісім аясындағы міндеттерін орындау қажет. Себебі, сезікті, айыпталушыға қатысты келісімнің шарттарын айыптау тарабының орындамауы жағымсыз салдарға алып келуі мүмкіндігін жоққа шығармайды.

Іс жүргізушілік келісім барысында туындайтын тағы бір мәселе, ол жаза тағайындау. Осындай келісімдер бойынша сезікті, айыпталушыны ынталандыруға бағытталған себеп, ол жасалған қылмыс үшін көзделген жазадан төмен жаза алу болып табылады. Бұл сұрақ жасалатын мәмілелердің негізгі шарттарының бірі екендігі сөзсіз. Қазақстан Республикасының қылмыстық кодексінің 55-бабының 3-бөлігіне сәйкес «Жеделдетілген сотқа дейінгі тергеу істері, сондай-ақ іс жүргізу келісімінің барлық шарттары орындалған істер бойынша жасалған қылмыстық құқық бұзушылық үшін жазаның мерзімі немесе мөлшері осы Кодекстің Ерекше

бөлімінің тиісті бабында көзделген жазаның неғұрлым қатаң түрінің ең жоғарғы мерзімінің немесе мөлшерінің жартысынан аспауы тиіс» делінген [4].

Іс жүргізушілік келісім аясында жазаны жеңілдетудің мөлшері заңда нақты бекітілуі тиіс және ешқандай балама норманы көздемеуі тиіс.

Тиісінше, біздің пікір бойынша аталған норма нақтылануды талап етеді. Себебі, іс жүргізушілік келісімнің кінәні мойындау туралы мәміле нысаны онша ауыр емес, ауырлығы орташа және ауыр қылмыстар бойынша жасалса, екінші жағдайда ынтымақтастық барлық санаттағы қылмыстар бойынша жасалады. Осы тұрғыда алғанда жоғарыда аталған қылмыстық кодекс нормаларында іс жүргізушілік келісімнің қылмыс санаттары бойынша жаза тағайындау ерекшеліктері ескерілмей қалған. Іс жүргізушілік келісім жасалатын барлық қылмыс санаттары бойынша Ерекше бөлімінің тиісті бабында көзделген жазаның неғұрлым қатаң түрінің ең жоғарғы мерзімінің немесе мөлшерінің жартысын тағайындау тиісінше әділ болады деп айта алмаймыз.

Біздің ойымызша, белгілі-бір қылмыстық құқық бұзушылық үшін көзделген жазадан гөрі неғұрлым жеңіл жаза тағайындау кезінде қылмыс санатын ескеру қажет. Осыған байланысты аталған нормаға ұсыныс ретінде келесіні айтамыз:

- іс жүргізушілік келісімнің кінәні мойындау туралы мәміле нысаны бойынша онша ауыр емес және ауырлығы орташа қылмыстар бойынша жазаның мерзімі мен көлемін көзделген ең ауыр жаза мөлшерінің тең жартысынан аспау керек;

- ауыр қылмыстар жасаған жағдайда жазаның мерзімі мен көлемі қылмыстық кодексте көзделген ең ауыр жаза түрінің үштен екісінен аспау тиіс.

Көрнекті болу үшін келесідей мысал келтіруге болады: 5 жыл бас бостандығын айыруды көздейтін орташа ауырлықтағы қасақана жасалған әрекет үшін іс жүргізушілік келісім бойынша жаза тағайындалған болса, түпкілікті үкімде жаза мерзімі 2,5 жылды құрайды. Ауыр қылмыс үшін қылмыстық кодекстің ерекше бөлімінде көзделген жаза мөлшері 8 жыл болса, келісім жасағаннан кейін тағайындалатын бас бостандығын айыру мерзімі 5,3 жылды құрайды.

Тура осындай талапты жеделдетілген тәртіптегі сотқа дейінгі өндіріс аясында да қолдануға болады.

Аталған критерийді қолдану сезіктімен жасалған әрекеттің қоғамға қауіптілік деңгейін ескере отырып, әділдік принципіне сәйкес келеді. Сонымен қоса, біздің ойымызша көзделген жазадан жеңілдірек жаза тағайындау институтының нормалары тек қана іс жүргізушілік келісімнің кінәні мойындау туралы мәміле түріне қатысты қолдану керек.

Ал қылмыстық топ жасаған қылмыстарды, өзге де адамдар жасаған аса ауыр қылмыстарды, сондай-ақ экстремистік және террористік қылмыстарды ашуға және тергеуге ықпал ету кезінде барлық санаттағы қылмыстар бойынша ынтымақтастық туралы келісімге ниет білдірген адамды міндетті түрде мүлдем қылмыстық жауаптылықтан босату туралы мәселені қарастыру қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 24 тамыздағы №858 Жарлығымен бекітілген // http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U090000858_
2. Қазақстан Республикасының қылмыстық-процестік кодексі. – Алматы: ЮРИСТ, 2014. – 344 б.
3. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. – М.: Проспект, КноРус, 2013. – 256 с.
4. Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 3 шілдедегі № 226-V Қылмыстық кодексі (2014.07.11. берілген өзгерістер мен толықтырулармен) / http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575294#activate_doc=2

Мақалада Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу кодексінің жаңа редакциясына енгізілген іс жүргізу келісім институтының нормалары талданған. Авторлар іс жүргізу келісімі

бойынша сотқа дейінгі тергеудің аяқталуы кезінде сезіктіні қылмыстық іс материалдарымен таныстыру процедурасының көзделмейтіндігін атап, бұл процедураны енгізуді ұсынады. Келісімдік іс жүргізуде қылмыстың санатың ескере отырып сотпен жаза тағайындауды дифференциациялау мәселесі қарастырылған.

Түйін сөздер: Қазақстан Республикасының қылмыстық сот өндірісі, кінәні мойындау туралы мәміле, ынтымақтастық туралы келісім.

В статье проанализированы нормы института процессуального соглашения, введенного новой редакцией Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан. Авторами обращается внимание на отсутствие процедуры ознакомления с материалами уголовного дела подозреваемого при окончании досудебного расследования заключением процессуального соглашения, предлагается ее регламентация. В согласительном производстве рассмотрена проблема дифференциации назначения судом наказания с учетом категорий преступлений.

Ключевые слова: уголовное судопроизводство Республики Казахстан, сделка о признании вины, процессуальное соглашение о сотрудничестве.

The article analyzes the norms of the institute of procedural agreement, a new revision of the Criminal Procedure Code of the Republic of Kazakhstan. The author draws attention to the lack of procedures for review of the case file of the suspect at the end of the pre-trial imprisonment procedural agreement, its regulation is proposed. In conciliatory production it deals with the problem of differentiation of the sentence, taking into account the categories of crimes.

Keywords: criminal legal proceedings of the Republic of Kazakhstan, the transaction about recognition of fault, procedural cooperation agreement.

Арыстан Нөкешұлы Ақпанов,

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің қылмыстық-құқықтық пәндер кафедрасының профессоры, з.ғ.д., профессор, Қазақстан Республикасының ПМ еңбегі сіңген қызметкері

Әсет Оралғазыұлы Балғынтаев,

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің қылмыстық-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, PhD доктор

Қылмыстық процестік келісімді құқықтық реттеудің олқылықтары

Ахпанов Арыстан Нокешевич,

профессор кафедры уголовно-правовых дисциплин Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева, д.ю.н., профессор, заслуженный работник МВД Республики Казахстан

Балғынтаев Асет Оралгазыевич,

старший преподаватель кафедры уголовно-правовых дисциплин Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева, доктор PhD

Пробелы правового регулирования уголовно-процессуального соглашения

Ahpanov Arstan Nokeshevich,

professor, Chair of criminal legal discipline. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Doctor of Law, Professor, Honored Ministry of Internal Affairs officer of the Republic of Kazakhstan.

Balgintayev Asset Oralgazyevich,

Ph.D., senior Lector of Chair of criminal legal discipline. L.N. Gumilyov Eurasian National University

Gaps in the legal regulation of criminal procedural agreement